

Apie kalbos klaidas, pastebėtas įmonių, įstaigų vadovų ataskaitose

Ataskaita – tai oficialus pranešimas žodžiu ar raštu apie nuveiktą darbą, tam tikrą dalykų padėtį ir kt. Kaip ir kasmet įmonių ir įstaigų vadovai Pakruojo rajono savivaldybės tarybai pateikia savo veikos ataskaitas.

Kadangi kalbos tvarkytojo paskirtis – įgyvendinti valstybinę (perduotą savivaldybėms) valstybinės kalbos kontrolės funkciją, kontroliuoti, kaip savivaldybės teritorijoje vykdomas Valstybinės kalbos įstatymas, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nutarimai ir kiti norminiai teisės aktai, nustatantys valstybinės kalbos vartojimo bei taisyklingumo reikalavimus, išnagrinėta ataskaitų kalba. Įmonių ir įstaigų vadovai turėtų atkreipti dėmesį į pastabas ir kalbos klaidų nebedaryti.

Vadovų veiklos ataskaitose pastebėtos tokios klaidos

- **Jei derinamasis arba kilmininku išreikštas nederinamasis pažyminy s eina po pažymimojo žodžio, jis turi būti rašomas po kablelio:** vadybininkas verslo (turi būti verslo vadybininkas arba vadybininkas, verslo).

- **Pavadinimų rašymas:**

Oficialūs valstybinės valdžios įstaigų pavadinimai prasideda tikriniu šalies vardu – *Lietuvos Respublika*. Kiti pavadinimą sudarantys daiktavardžiai yra bendriniai, todėl rašomi mažąja raide: *Lietuvos Respublikos Sveikatos (= sveikatos) apsaugos ministerija*. Pagal tą pačią taisyklę rašomi ir neoficialūs pavadinimai su santrumpomis, pvz., *LR finansų ministerija*.

Taip rašomi ir sutrumpinti įstatymų pavadinimai: *Lietuvos Respublikos Vietos (= vietos) savivaldos įstatymas; LR vietos savivaldos įstatymas*.

- **Skaičiai**

Prie romėniškų skaitmenų galūnės nededamos: II-a vieta (turi būti II vieta arba 2-a vieta).

Dešimtainės ir šimtainės skiriamos kableliais, pvz.: **1,5 km** (ne 1.5 km), **0,25 Eur** (ne 0.25 Eur).

Dideli skaičiai gali būti žymimi grupuojamais skaitmenimis, rišliame tekste grupuojant didelius skaičius paprastai daromas tarpas (rekomenduojamas jungiamasis tarpas), pvz.: **3 000, 15 000, 100 000, 1 000 000, 1 000 000 000**.

- **Brūkšnys ar brūkšnelis**

Brūkšnys yra skyrybos ženklas, vartojamas sakinio dalims ar dėmenims skirti, tiesioginei kalbai užrašyti (brūkšni, jei naudojama ne lietuviško standarto klaviatūra, galima surinkti taip: Alt+0150).

Brūkšnelis rašomas tarp dviejų (kartais ir daugiau) sintaksiškai lygiaverčių žodžių, nusakančių vieno daikto, reiškinio ar vienos ypatybės pavadinimą (pvz.: *lopšelis-darželis, paskaita-koncertas* ir kt.) (Lietuvių kalbos rašyba ir skyryba, Vilnius, 1992, p. 54)

Nurodant kainas reikia žinoti, kokį ženklą rašyti.

Tarkime, nurodydami išlaidas rašote „Maisto produktams įsigyti – 761,47 Eur“: šiuo atveju brūkšnys rašomas vietoj praleistos tarinio dalies „sumokėta“. Jei rašote „Maisto produktams įsigyti -761,47 Eur“, vadinasi, nurodote neigiamą skaičių, nes šiuo atveju brūkšnelis žymi minuso ženklą.

- **Kabutės**

Lietuviškų kabučių grafinė raiška yra „ABC“ (apačioje devynetukai, viršuje – šešetukai). Tokia lietuviškų kabučių grafinė raiška yra apibrėžta norminiame leidinyje „Lietuvių kalbos rašyba ir skyryba“ (Vilnius, 1992, p. 11), [Privalomosios skyrybos taisyklėse](#).

Prireikus lietuviškas kabutes galima surinkti kodu: **nuspaudus klavišą Alt surenkamas atidaromųjų kabučių kodas 0132 arba uždaromųjų – 0147**. Tai universalus būdas, tinkamas visoms tekstų apdorojimo programoms.

- **Skyryba**

*Ataskaitose dažnai dedami kableliai prieš **bei** ir **nei**:* Dalyvavimas festivalyje padėjo sustiprinti jų pasitikėjimą savimi, formuoti meninius įgūdžius, **bei** suteikė progą džiaugtis pasiektais rezultatais.

VLKK nutarime (2006 m. rugsėjo 28 d. Nr. N-2 (103) „Dėl Privalomųjų skyrybos taisyklių“ rašoma: „Nekartojamaisiais sujungiamaisiais jungtukais **ir, bei, ar, arba, nei** sujungtos vienaarūšės sakinio dalys neatskiriamos“.

- **Etatas – etato, procentų – procento**

Pastebėta, kad kyla sunkumų rašant ž. „etatas“ ir „procentai“ su trupmeniniais skaičiais

Kaip didžioji klaida (linksnių vartojimo) laikomas vardininko vartojimas neapibrėžtam daiktų kiekiui ar daikto daliai reikšti. Turi būti vartojamas kilmininko linksnis.

Procentai sutrumpintai žymimi šitaip: *10 %, 4,5 % arba 10 proc., 4,5 proc.* Žodžiu procentai įvardijami taip: *dešimt procentų, keturi ir penkios dešimtosios procento.*

1 (vienas) etatas, 0,5 (nulis sveikų ir penkios dešimtosios arba pusė) etato.

Vadinasi, skaičius po kablelio žymi sveiką skaičiaus dalį ir išreiškiamas kilmininko linksniu.

- **Taškas**

Turėtumėte atsiminti, kad po ilgio, ploto, tūrio, saiko ir kitų matų tarptautinių santrumpų taškas nededamas: įveikė 10 km distanciją.

Taškas nerašomas ir po Eur, ct. Kalbos komisijos 2014 m. balandžio 10 d. posėdyje nutarta teikti euro santrumpą – **Eur** (rašoma be taško, plg. pavadinimo *litas* santrumpa – **Lt**). Prireikus galima vartoti tarptautinį kodą **EUR** arba simbolį €. Piniginio vieneto dalies pavadinimo santrumpa **ct** (be taško).

- **DIDŽIOSIOS KLAIDOS!!!**

- **Linksnių vartojimo klaidos:**

Naudininkas nevertotinas konkretaus laiko ribai arba momentui reikšti, kai nežymima paskirtis. **Šiai dienai** (= Iki šios dienos); **Spalio 25-ai dienai** (= Iki spalio 25-os dienos)

Vietininkas nevertotinas daikto būviui, būsenai ar požymiui reikšti:

Sumoje. Patvirtino sąmatą 1000 Eur **sumoje** (= 1000 Eur (sumos) sąmatą).

Tame skaičiuje. Įstaigose apgyvendinta 415 gyventojų (**tame skaičiuje** (=iš jų:) iki 7 m. – 130, 7–17 m. – 285).

- **Žodyno (neteiktinas vertinys) klaidos:**

Ko pasėkoje. Pasėka (= padariny□s, rezulta□tas): Ši liga palieka savo pasėkas (= padarinius). Negavome pinigų, ko pasėkoje liko nesutvarkyta aikštelė (= Aikštelė liko nesutvarkyta dėl to, kad negavome pinigų; <...>, nes negavome pinigų).

Gerbūvis (= 1. gero□vė: Reikėtų daugiau rūpintis žmonių gerbūviu (= gerove); 2. aplinka□: Tik noro pritrūko sutvarkyti namo gerbūvį (= aplinką); 3. aplinkótvarka: Ieškoma lėšų sostinės gerbūviui (= aplinkotvarkai).

- **Žodyno (žodžių ir junginių reikšmės) klaidos:**

Atleisti nevertotinas reikšme „(iš)duoti; parduoti“: **atleisti** (= (iš)duoti) knygą (skaitytojui); **atleisti** (= parduoti) prekę (pirkėjui). **Atleista** (= parduota) šilumos energijos.

Sekančiai nevertotinas reikšme „taip, šitaip“. Lėšos paskirstytos **sekančiai** (= taip, šitaip)

- **Deleguoti**

Labai dažnai tekstuose (ne tik ataskaitose) rašoma „deleguotos funkcijos“. Apie tai rašo VLKK konsultantai <http://www.vlkk.lt/konsultacijos/688--funkcijas>:

Deleguoti reiškia ką nors siųsti delegatu, įgaliotiniu, atstovu, pvz.: *Delegavo ministerijos atstovą į konferenciją*. Ilgą laiką veiksmažodis **deleguoti**, pavartotas su žodžiais, nereiškiančiais asmens (*deleguoti įgaliojimus, funkcijas, teises, pareigas*) buvo laikomas neteiktinu, verstiniu, nebūdingu lietuvių kalbai. Minėtina, kad valstybės savivaldybėms perduotos funkcijos, iki 2000 m. galiojusiose Vietos savivaldos įstatyme vadintos *deleguotosiomis funkcijomis*, nuo 2000 m. Vietos savivaldos įstatymo pakeitimo įstatyme (Žin., 2000, Nr. 91-2832) vadinamos **valstybinėmis (perduotomis savivaldybėms) funkcijomis**.

Tačiau junginiai **deleguoti įgaliojimus, funkcijas** ir pan. paplito verstinėje vadybos literatūroje, junginiai su žodžiais *dokumentai, teisės aktai (deleguoti dokumentus, teisės aktus; deleguotieji aktai)* – Europos Sąjungos dokumentuose. Todėl Žodyno pakomisė 2016 m. spalio 11 d. posėdyje nutarė veiksmažodžio *deleguoti* junginius su žodžiais, nereiškiančiais asmens, vertinti kaip šalutinius normos variantus.

- **Įtakoti**

Labai dažnas žodis tiek ataskaitose, tiek žodinėje kalboje „įtakoti“ (= lemti, daryti įtaką, turėti įtakos, paveikti).

Apie šio žodžio atsiradimą, darybą, vartoseną skaitykite VLKK puslapyje: <http://www.vlkk.lt/naujienos/kitos-naujienos/dar-karta-del-zodzio-itakoti>

- **Viso**

Bendrajam kiekiui reikšti ar sumuojamai lentelės eilutei pavadinti vartojamas ne *viso* (plg. rus. *всего*), o **iš viso** (žr. Kanceliarinės kalbos patarimai, Vilnius, 2002, p. 328). Kai yra dvi sumavimo pakopos, antrąją galima nusakyti junginiais **galutinė suma, visa suma**.

- **Daugiafunkcis**

Į klausimą, ar vartotinas ž. „daugiafunkcinis“ VLKK konsultantai atsako taip: **Daug-**, **daugia-**dėmenis turintys būvardžiai vartojami be priesagos *-inis*, todėl ne *dauglaukinis*, o **daugialaukis**, ne *daugialąstelinis*, o **daugialąstis**, ne *daugiafunkcinis*, o **daugiafunkcis**, ne *daugiakultūrinis*, o **daugiakultūris**.

Informacija parengta remiantis VLKK nutarimais

Kultūros, paveldosaugos ir viešųjų ryšių skyriaus
vyr. kalbos tvarkytoja